

PALVELUJA PAIKALLISESTI, TYÖTÄ TARPEESTA

- KYLÄTALOUTTA VARSINAIS-SUOMEN MAASEUDULLA JA SAARISTOSSA

VARSINAIS-SUOMEN KYLÄT RY:n
KYLÄTALOUSSTRATEGIA 2005-2008

Sisällysluettelo

Johdanto	1
1. Mitä on yhteisötalous? Entä kylätalous?	2
2. Varsinaissuomalaisen kylien toimintaympäristöjen kehitysnäkymiä	2
3. Varsinaissuomalainen kylätoiminta paikallisena kehittäjänä	3
3.1. Kyläyhteisön muuttuva rooli kehittämisen haasteena	3
3.2. Varsinaissuomalaisen kylätoiminnan erityispiirteitä	3
3.3. Varsinais-Suomen Kylät ry	4
4. Varsinaissuomalaisen kylätoiminnan yleiset tavoitteet	5
4.1. Kylätoiminnan yleinen tavoitetila vuonna 2008	5
4.2. Kylätoiminnan yleinen strategia	5
5. Kylien rooli yhteisötaloudellisina toimijoina – strategia	6
5.1. Kylät palvelutuotannon käynnistäjinä	6
5.2. Uudella tavalla tuotetut kyläpalvelut	7
5.3. Kylien perinteinen taloudellinen toiminta ja työllistäminen	7
6. Kylätalouden kehittämisen painopistealueet	8
6.1. Asumista tukevat hoiva- yms. palvelut	8
6.2. Kyläympäristön vaaliminen	9
6.3. Vesihuollon yhteisratkaisut	9
6.4. Kylien vapaa-ajanpalvelut	10
7. Kylätalousstrategian toimenpide-ehdotukset	10
8. Esimerkkejä käytännön kylätaloudesta	11

PALVELUJA PAIKALLISESTI, TYÖTÄ TARPEESTA

- KYLÄTALOUTTA VARSINAIS-SUOMEN MAASEUDULLA JA SAARISTOSSA

VARSINAIS-SUOMEN KYLÄT RY:n KYLÄTALOUSSTRATEGIA 2005-2008

Johdanto

Varsinais-Suomen maaseudun kylätalousstrategia on kirjoitettu osana Equal-rahoitteista, vuosina 2002-2005 toteutettua, valtakunnallista Suomen Kylätoiminta ry:n Kylätalous-hanketta. Hankkeen tavoitteena on ollut löytää maaseudulta uusia työmahdollisuuksia, ansiolähteitä ja elinkeinoja sekä juurruttaa hyviksi havaittuja yhteisötalouden työmalleja osaksi kylätoimintaa ja kylien tarpeista lähtevää omaehtoista kehittämistyötä. Varsinais-Suomessa hanketta on toteuttanut kylien maakunnallinen yhteenliittymä Varsinais-Suomen Kylät ry. Maakunnallisesta rahoituksesta on vastannut Varsinais-Suomen Liitto.

Kylätalousstrategian tarkoituksena on toisaalta antaa käytännön tulkintoja siitä, mitä kylätalous käsitteenä voisi pitää sisällään ja toisaalta tavoitteena on myös antaa uusia ajatuksia kylien suuntaan kylien yhteisöllisestä kehittämisestä.

Yhteisöllisyys on paitsi sosiaalista yhdessäoloa, myös yhdessä toimimista; asukkaiden yhteistä vastuunottoa kylän asioiden, elinkeinojen ja asumisviihtyvyyden parantamiseksi. Tätä yhteistä vastuunottoa tarvitaan entistä enemmän Varsinais-Suomenkin kylissä, vaikka tähän asti

maamme vahvimmassa maatalousmaakunnassa ongelmat eivät ehkä olekaan näkyneet samassa mitassa kuin syrjäisemmän maaseudun alueilla.

Erityisesti kyläloudesta toivotaan apua Varsinais-Suomenkin kylien ongelmiin: niin sanottuihin tekemättömiin töihin ja poistuvien palveluiden korvaajaksi. Tästä ohjelman nimi **Palveluja paikallisesti, työtä tarpeesta**. Kylätalouden avulla voidaan panna liikkeelle monia maaseudun pieniä mahdollisuuksia.

Varsinais-Suomen kylätalousstrategiassa 2005-2008 kylätalouden esitellään sekä teoreettisemmin malleina ja periaatteina että käytännön kylätalouksesimerkkeinä. Tekstiä ovat kommentoineet muun muassa Kylätaloushankkeen toimijat sekä varsinaissuomalaiset maaseudun kehittäjät. Virikkeitä sisältöön on kerätty kylillä ja viidessä seutukunnassa järjestetyillä *Kylätreffeillä* syksyllä 2004.

Turussa 22.3.2005

TAUNO LINKORANTA
Varsinais-Suomen kyläasiamies

1. Mitä on yhteisötalous? Entä kylätalous?

Yhteisötaloudella tarkoitetaan taloudellista toimintaa, jonka päämääränä ei ole voiton hankkiminen, vaan yhteisön jäsenten toimeentulon ja hyvinvoinnin edistäminen. Yhteisö (yhdistys, osuuskunta tms) voi esimerkiksi yhteistyössä julkisen sektorin kanssa ottaa hoitaakseen erilaisia palveluja, jotka tällä hetkellä jäävät vapaaehtoistyön ja yritystoiminnan välimaastoon.

Kylätalous on kylä- ja asukastoiminnan taloudellinen ulottuvuus, jolla sinänsä on jo pitkät perinteet varsinaissuomalaisella maaseudulla. Muun muassa maamiessurat, pienviljelijäyhdistykset, maa- ja kotitalousnaiset, vpk:t ja urheiluseurat ovat jo kauan pitäneet yllä erilaisia taloudellisia toimintoja, joiden tähtäimessä on ollut nimenomaan paikallisen hyvinvoinnin edistäminen ja jonkin tarpeellisen palvelun tuottaminen paikallisesti. Jotkut palvelutoiminnot – erityisesti kesäteatterit ja tanssilavat - ovat olleet jopa taloudellisesti tuottoisia, mutta voitto on pääsääntöisesti käytetty kylän yleiseen kehittämiseen ja toiminnan puiteiden parantamiseen.

Varsinaissuomalaisessa kylätalousstrategiassa kylätaloutta on tulkittu myös yhteisön organisoimana taustatyönä palvelun tuottamiselle; itse toimijaksi ryhtyminen ei ole siis ainoa kriteeri. Käytännössä siis esimerkiksi kylän tarvekartoitukset ja työn tekijöiden etsiminen, kyläyhdistyksen ja yrittäjän yhteistyö ja vaikkapa työnantajaringit ovat yhtä lailla kylätaloutta. Kylien kynnystä ryhtyä kylätaloustoimijoiksi on madallettu, koska nykytilanteessa paikallisten toimijoiden resurssit ryhtyä palveluiden ylläpitäjiksi ja elinkeinojen kehittäjiksi ovat rajattuja – asenteellisista valmiuksista alkaen.

Kylä- ja asukastoiminta ymmärretään tässä strategiassa asukkaiden omaehtoiseksi ja paikalliseksi kehittämistoiminnaksi oman asuinalueen elinkelpoisuuden, viihtyisyyden ja kyläidentiteetin vahvistamiseksi. Jokainen kylä määrittelee tavoitteensa itse ja toteuttaa niiden puitteissa mitä monimuotoisimpia tehtäviä.

2. Varsinaissuomalaisten kylien toimintaympäristöjen kehitysnäkymiä

Varsinais-Suomen varsin moni-ilmeinen maakunta voidaan jakaa erilaisiin maaseutualueiden ja kuntien tyyppeihin. Jakoperusteena on käytetty soveltaen Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa 2005-2008, ELINVOIMAINEN MAASEUTU – yhteinen vastuumme.

Kaupunkien läheisellä maaseudulla on parhaat kehittymisedellytykset ja valtaosa Varsinais-Suomen kunnista kuuluukin tähän luokkaan – erityisesti keskusten eli Turun ja Salon ympärillä. Kuntien sisällä on kuitenkin melkoisia vivahde-eroja; varsin läheltä kaupunkia voi kyliltä löytyä selkeästi ydinmaaseuduiksi luokiteltavia alueita.

Piirteitä:

- asukkailla mahdollisuus käydä työssä lähikaupungissa
- yleensä muuttovoittoalueita
- lyhyet välimatkat, pendelöinti
- lapsiperheiden suosimaa aluetta

- maaseudun yrittäjillä monipuoliset lähimarkkinat
- kunnilla taloudellista pelivaraa; palvelut toimivat, mahdollisuus investointeihin

Ydinmaaseutua löytyy eniten Loimaan seutukunnasta, samoin jonkin verran myös Vakka-Suomesta.

Piirteitä:

- vahvaa alkutuotantoaluetta
- maaseudulla myös keskisuuria keskuksia
- kohtuullisen lyhyet välimatkat
- kuntakeskukset toiminnoiltaan monipuolisia
- kylät elinvoimaisia, jopa vahvimman kylätoiminnan aluetta

Harvaan asutun maaseudun tulevaisuutta uhkaa huonon kehityksen kierre. Varsinais-Suomessa tätä aluetta vastaavat lähinnä Turunmaan saaris-

ton alueet. Saaristossa vallitsevat monet syrjäiset maaseudun ongelmat; runsas vapaa-ajanasutus ja matkailu ylipäättään luonut kuitenkin uusia palvelualan työpaikkoja. Käytännössä myös ydinmaaseutuun laskettavien kuntien reuna-alueilta Loimaan ja Salon seudulta sekä Vakka-Suomesta löytyy tähän luokitukseen sopivia alueita.

Piirteitä:

- asukasmäärä vähenee, erityisesti nuorempi väki muuttaa pois
- palvelut häviävät
- kuntien taloudellinen kantokyky kovilla
- perinteiset työpaikat poistuvat
- ympäristö erityisen herkkää

3. Varsinaissuomalainen kylätoiminta paikallisena kehittäjänä

3.1. Kyläyhteisön muuttuva rooli kehittämisen haasteena

Vaikka Varsinais-Suomessa maaseudun kehittäminen on perinteisesti ymmärretty ennen muuta maa- ja metsätalouden näkökulmasta, ovat kylät nousemassa merkittävässä asemassa kehittämis-toiminnassa myös meillä. Kylät ovat epäilemättä menettäneet merkitystään perinteisinä, tiiviinä yhteisinä, mutta toisaalta niiden asema paikallisiin toimijoina on kasvanut entistä suuremmaksi. Periaate alhaalta ylöspäin suuntautuvasta kehittämisestä on vahvistunut valtion ja kuntien roolien pienennyttä.

Yhteiskunnallisen ja alueellisen työnjaon muuttumisen seurauksena kylät ovat toisaalta menettäneet asemaansa ihmisten jokapäiväisenä elämäntilana sekä erilaisten tarpeiden tyydyttäjä. Varsinkin kaupunkien lähellä kylät ovat usein paikkoja, joissa vain nukutaan. ”Asuminen on kylien tärkein elinkeino nykyään”, ei ole täysin tuulesta temmattu kärjistys.

Muuttovoittoalueilla kyse on usein kaupunkimaisen elämäntavan tunkeutumisesta maaseudulle. Elämä on ydinperhekeskeistä ja kun työt ovat kaupungissa, samoin kuin harrastukset, palvelut ja jopa ystävät, eriytyvät uudet asukkaat helposti omaksi ryhmäkseen. Uusi ja vanha väestö ei kohtaa toisiaan. Yhteisen kehittämistahdon ja omaehtoisen kehittämistoiminnan käynnistäminen tällaisessa sosiaalisessa tilassa voi olla melkoisen työn takana.

Vahvan maatalouden ydinmaaseudulla ja saaristossa kylät ovat kuitenkin säilyttäneet arksen sosiaalisen ulottuvuutensa paremmin. Monilla kaupunkien läheisilläkin alueilla harjoitetaan menestyksekkästä kylätoimintaa, sillä kylillä on edelleen asioita, joilla on kyläläisille yhteistä merkitystä. Näitä voivat olla esimerkiksi alueen ainutlaatuiset arvot, kuten luonto, kulttuuri, tapahtumat ja perinteet. Nämä yhteisiksi koetut asiat pitää vain ensin löytää ja nostaa esille, sillä

omaehtoinen kehittäminen edellyttää nimenomaan yhteistä identiteettiä vahvistavia toimia, jotta se pääsisi alkuun ja voisi myöhemmin vahvistua. Monilla varsinaissuomalaisilla kylillä onkin löytynyt se ”kylän oma juttu”.

Yhteisöllisyyden sijaan kylätoiminnan kantavaksi voimaksi on siis nousemassa toiminnallisuus – joka ajan mittaan synnyttää myös yhteisöllisyyttä. Mahdollisuuksien ja unelmien ohella yhteisöllisyyttä kasvattava tekijä ovat perinteisesti olleet erilaiset uhat, kuten kyläkoulujen lakkautukset ja muiden palvelujen poistumiset.

Yhdistysrekisteriin on 1990-luvun puolivälin jälkeen merkitty enemmän uusia yhdistyksiä kuin koskaan aiemmin – sama asia on huomattavissa kyläyhdistystenkin määrässä. Tutkijoiden mukaan kyse on siitä, että ihmiset reagoivat herkästi arkisiin ongelmiinsa ja kokemuksiinsa uuhiin.

Entä mikä sitten on kylä? Varsinaissuomalainen kylä voi olla historiallinen tai maantieteellinen kokonaisuus, mutta varsin usein kyläyhdistyksen toimialueena on vanha koulupiiri tai vaikkapa parin kolmen pienen kylän liittymä. Viime kädessä nykykylän rajat määrittelevät sen asukkaat ja toimintakulttuuri, eivät hallinnolliset tai maantieteelliset seikat. Vanhoilla maarekisterikylillä on yleensä varsin vähän tekemistä nykykylätoiminnan kanssa.

3.2. Varsinaissuomalaisen kylätoiminnan erityispiirteitä

Varsinais-Suomi on perinteisesti ollut maamme vahvinta maatalousaluetta ja alue on jo pitkään kuulunut menestyneimpien alueiden joukkoon muutenkin. Tämä on osaltaan aiheuttanut sen, että tarpeita asukkaiden omaehtoiselle toiminnalle on syntynyt hitaammin kuin vaikkapa Itä- ja Pohjois-Suomessa. Myös lyhyet välimatkat ja pienet kunnat varsin tehokkaina palveluiden tuottajina ovat pitäneet yllä kohtuullista hyvin-

vointia myös maaseudulla. Saaristo sen sijaan on jo jonkin aikaa ollut syrjäiseen maaseutuun verrattavaa aluetta poistuvine palveluineen ja väestökatoineen.

Yhä enemmän vastuuta on kuitenkin siirtymässä kylien asukkaille itselleen myös Varsinais-Suomen rintamailla. Heikkenevä kuntatalous näkyy ja haasteita tuottaa myös muun muassa valtakunnallista keskiarvoa korkeampi asukkaiden keski-ikä. Muuttovoittoalueillakin on omat huolenaiheensa, jotka liittyvät usein ihmisten juuretomuuteen ja yhteisöllisyyden puuttumiseen.

Kylätoiminta on siis Varsinais-Suomessa maakunnallisella tasolla melko nuorta, mutta silti se on monin paikoin erittäinkin aktiivista. Maakunnassa on kyliä, jotka ovat toimineet jo pitkäänkin ja ansiokkaasti: Laitilan Kaivolon kyläsuunnitelma on Suomen ensimmäisiä (1978) ja kylä on valittu myös valtakunnalliseksi vuoden kyläksi vuonna 1988. Saman tittelin on saanut myös Pyhärannan Santtio vuonna 1997; Loimaan Haara-Onkijoki tuli kilpailussa toiseksi vuonna 2003.

Alueittain on suurehkoja eroja sekä kyläyhdistysten määrän että toiminnan aktiivisuuden suhteen. Tähän vaikuttavat esimerkiksi alueen toimintakulttuuri ja kylärakenne, samoin aluerakenteelliset tekijät, kuten kaupunkien läheisyys. Eniten kyläyhdistyksiä löytyy Vakka-Suomesta, myös Loimaan seutukunnassa on pitkään aktiivisesti toimineita kyliä. Kunnittain kyläyhdistyksiä löytyy runsaasti esimerkiksi Laitilasta, Somerolta, Loimaalta ja Mynämäestä.

Turun seudulle ovat ominaisia perinteisten kyläyhdistysten lisäksi monet omakotiyhdistykset – niitä löytyy runsaasti esimerkiksi Kaarinasta ja Liedosta. Toiminnassa on eroja, mutta myös paljon yhtäläisyyksiä kylätoimintaan. Esimerkiksi uusien asukkaiden sitouttaminen asuinalueisiinsa sekä yhteisöllisyyden kasvattaminen ovat haasteita, jotka yhdistävät omakotialueita kaupunkien läheiseen maaseutuun. Ruotsinkielinen saaristo on puolestaan erityispiirteistään johtuen suuntautunut muihin ruotsinkielisiin rannikkoalueisiin enemmän kuin oman maakunnan mantereeseen. Myös kansainvälisiä kontakteja muihin saaristoalueisiin pidetään monin paikoin aktiivisesti yllä.

Kyläyhdistyksiä ja -toimikuntia sekä muita kylien kehittämisen toimijoita (pienviljelijäyhdistyksiä, kotiseutuyhdistyksiä, nuorisoseuroja, omakotiyhdistyksiä ym.) on Varsinais-Suomessa vuoden 2005 alussa 282. Niistä rekisteröityneitä on 184. Kyläsuunnitelmia on tehty parisenkymmentä eli melko vähän valtakunnan vertailussa. Erilaisissa hankkeissa kyliä on kuitenkin ollut

mukana kymmenittäin eri puolilla maakuntaa ja byrokraatian huonosta maineesta huolimatta kehittämisenostus on koko ajan levinnyt uusiin kyliin.

Vuonna 2004 toimintaryhmien kautta rahoitettiin erilaisia kylähankkeita noin 2,1 miljoonalla eurolla. Erityisesti on kunnostettu kylätaloja, ympäristöjä ja vesistöjä ja luotu puitteita virkistykseen, matkailulle ja kulttuurille. Viihtyvyyteen panostamisen ohella lähipalveluiden kehittäminen on alkanut kiinnostaa kyliä, samoin asukashankinta. Hankkeet perustuvat edelleen pitkälti yksittäisten kylien kehittämistoimiin, kylien yhteishankkeita on vähän.

3.3. Varsinais-Suomen Kylät ry

Varsinais-Suomen toimintaryhmät olivat viitoittaneet kylien kehittämisen suuntaviivoja alueellaan jo 1990-luvulla, mutta yhtenäisen, kylien omista lähtökohdista ammentanut maakunnallinen näkemys puuttui vielä uuden vuosituhannen alkaessa.

Varsinais-Suomen Kylät ry perustettiin vuonna 2000 maakunnalliseksi kylien yhteenliittymäksi luomaan kylätoiminnan maakunnallisia suuntaviivoja, neuvomaan kyliä ja tukemaan niitä yhdessä toimintaryhmien ja muiden toimijoiden kanssa, lisäämään kylätoiminnan vaikuttavuutta ja nostamaan sen maakunnallista profiilia. Valtakunnallisesti yhdistys perustettiin viimeisten joukossa; samana vuonna syntyivät myös Länsi- ja Itä-Uudenmaan Kylät, mikä on tietystä miehestä oireellista kylätoiminnan yleisessäkin kehityskulussa.

Maakunnallisen kylä- ja asukastoimintaohjelman 2001-2004 kirjoittaminen oli ensimmäinen ponnistus. Lisäresursseja käytännön toimintaan saatiin Suomen Kylätoiminta ry:n Equal-hankkeen eli *Kylätalous*-hankkeen myötä, joka mahdollisti vuonna 2002 puolipäiväisen maakunnallisen kyläasiamiehen palkkaamisen niin Varsinais-Suomeen kuin muihinkin maakuntiin. Varsinais-Suomen Kylät ry:n hallinnoiman aluehankkeen ja toimintaryhmien yhteisen *Kylä*-hankkeen avulla kyläasiamiehestä saatiin kokopäiväinen.

Hankkeiden ja kyläasiamiehen myötä varsinaissuomalainen kylätoiminta on saanut kasvot sekä resursseja toimia. Maakunnan vuoden kylä – kilpailu on noussut julkisuudessa esille vuodesta 2002 lähtien, maakunnallisia kylätoimintapäiviä on järjestetty vuodesta 2003 lähtien. Erilaisia kylätoiminnan koulutus- ja seminaaritilaisuuksia on järjestetty ympäri maakuntaa; yleensä yhdessä

toimintaryhmien kanssa. Tavoitteena on ollut nostaa esille alueille tyypillisiä teemoja sekä ajankohtaisia asioita yleiseen keskusteluun.

Keskeinen palvelu kylien suuntaan on ollut Varsinais-Suomen Kylät ry:n nettisivut osoitteessa: www.farma.fi/varsinais-suomenkylat. Sitä kautta on välitetty ajankohtaista kylätietoutta ja erilaisia oppaita kylien toiminnan tueksi. Myös ns. kyläkirje eli ajankohtaistiedote on lähtenyt kaikille maakunnan kylätoimijoille ja sidosryhmille. Kirje on ilmestynyt niin suomen- kuin ruotsinkielisenäkin versiona.

Varsinais-Suomen Kylät ry:llä on lisäksi ollut oma *Kotikylän nuoret – Suomessa ja Virossa* –nuorisovaihtohanke, jota on toteutettu yhteistyössä toimintaryhmä Varsinais-Suomen Jokivarsi-

kumppanit ry:n kanssa. Vuoden 2005 helmikuusta Varsinais-Suomen Kylät ry on toteuttanut alueellaan Suomen Kylätoiminta ry:n *Vertti*-hanketta, jossa edistetään kylien infra-asioita. Samoin Varsinais-Suomen käytössä on vuonna 2005 Suomen Kylätoiminta ry:n palkkaama kylien hoiva-asioiden edistäjä, *Tyynne*-hankkeen kyläasiamies.

Kylätoiminta on vahvistunut merkittävästi valtakunnallisesti ja Varsinais-Suomen Kylät ry haluaa olla mukana tässä kehityksessä. Suomen Kylätoiminta ry on saanut valtionapua vuodesta 2003 lähtien ja osa siitä ohjataan maakuntiin. Tämä on merkittävä resurssi yhdistyksen käytännön työssä. Myös Varsinais-Suomen Kylät ry:n koko ajan laajeneva yhteistyöverkosto mahdollistaa toiminnan monipuolistamisen.

4. Varsinaissuomalaisen kylätoiminnan yleiset tavoitteet

4.1. Kylätoiminnan yleinen tavoitetila vuonna 2008

Varsinaissuomalaiset kylät ovat omaleimaisia asuinalueita, joissa kunnioitetaan perinteitä, mutta joissa samalla luodaan jatkuvasti uutta. Kylätoiminta on alueen asukkaiden näköistä ja oman kylän tarpeista nousevaa.

Kylien asukkailla on vahva yhteenkuuluvuuden tunne, ja uudet sekä osa-aika-asukkaat toivotetaan tervetulleiksi yhteisön jäseninä. Kylillä viihtyvät niin nuoret kuin vanhatkin; asuminen on turvallista ja vapaa-ajantoiminta runsasta.

Maaseutu- ja saaristoasumisella on vetovoimaa myös puhtaana ja kauniina elinympäristönä ja toimivana infrastruktuurin ansiosta. Kylätoiminnan ja yrittäjien yhteistyöllä kylät houkuttelevat matkailijoitakin.

Kylät ovat palvelutuotannon aloitteellisia edistäjiä, minkä tuloksena esimerkiksi uusilla tavoilla tuotetut kylien palvelut työllistävät paikallisia asukkaita muun muassa hoiva-alalla.

Asukkaiden ja yhteiskunnan ajankohtaisiin tarpeisiin vastaavan toiminnan myötä varsinaissuomalaisen kylätoiminnan yhteiskunnallinen tehtäväkenttä, rooli ja arvostus ovat kasvaneet ja sen rakenteet ovat vahvistuneet.

4.2. Kylätoiminnan yleinen strategia

Kylän oma juttu. Jokainen kylä on erilainen ja jokaisessa kylässä kyläläisten vapaaehtoinen yh-

teistyö omien elinolojensa kehittämiseksi saa erilaisia tavoitteita ja toimintamuotoja, koska tarpeetkin ovat erilaisia. Tärkeää on, että asioita tehdään yhdessä ja että toiminta on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista.

Kylän erityispiirteiden tunnistaminen ja esille tuominen on tärkeää. Ne lisäävät kylien kiinnostavuutta ja houkuttelevuutta ja ne voivat myös juurruttaa uusia kyläläisiä ja lisätä nuoren polven kiinnostusta kotikyläänsä.

Kylän vahvuuksien ymmärtäminen on kylän kehittämisen avainasioita. Vahvuuksien varaan rakentuva kehittämistyö antaa pitkällä tähtäimellä parhaan lopputuloksen – se helpottaa myös rajallisten voimavarojen kohdentamista.

Yhteistyöllä sujuu. Yhteistyön ja kehittämis- myönteisen ilmapiirin vahvistaminen kaikilla kylien kehittämisen tasoilla on tuloksellisen kylätoiminnan perusta. Kylien eri järjestöjen ja yritysten voimavarat yhdistetään palvelemaan yhteisiä päämääriä. Kylien välinen yhteistyö ja kuntayhteistyö mielletään luonnolliseksi toimintatavaksi. Kaksikielisyys nähdään vahvuudeksi.

Eri maaseudun kehittämisorganisaatioiden – erityisesti kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, SYTY, toimintaryhmät, kunnat, TE-keskus, maakuntaliitto – tehtävänjakoa selkeytetään ja rooleja vahvistetaan. Uudet toimijat, toimintatavat ja erilaiset näkemykset otetaan avoimesti vastaan. Korkeakoulu- ja muu oppilaitosyhteistyö tuo uusia tiedollisia ja taidollisia resursseja kylätoiminnalle.

Läheltä löytyy. Varsinais-Suomen lyhyet välimatkat, pienet kunnat ja kasvukeskusten läheisyys ovat strategisia voimavaroja. Maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus on olennainen osa arkea monilla maakunnan maaseutualueilla.

Asioiminen pienissä yhteisöissä – kylissä ja kunnissa - on helppoa ja nopeaa ja tarvittavat päätökset saadaan aikaan nopeammin. Päätöksiin vaikuttaminenkin on helpompaa. Ihmiset tuntevat toisensa ja vaikuttavat toisiinsa saman alueen asukkaina. Yhteistyökokemusten kautta syntyy yhteisöllisyyttä eli sosiaalista pääomaa ja tätä kautta saadaan kyliltä löytyvä huomattava määrä osaamista kylätoiminnan käyttöön.

Paikallisiin ongelmiin löytyy yleensä paikallinen ratkaisu. Kylät toimivat tarpeiden kartoittana

jina, aloitteentekijöinä, eri tahojen kokoajina ja välittäjäorganisaatioina.

Tieto kulkee. Avoin, ajantasainen ja säännöllinen tiedottaminen on tärkeää kylälaisten ja muiden maaseudun toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden sitouttamiseksi toimintaan sekä ongelmien ja epäluulojen välttämiseksi. Hyviksi havaitut toimintatavat leviävät kaikkien käyttöön.

Tiedotusvälineitä, nettisivuja ja painettua esittemateriaalia oikein ja aktiivisesti käyttäen saadaan oma kylä ja kylätoiminta laajemminkin esille. Erityispiirteitä ja vahvuuksia esiin tuomalla sekä kylälaisten käsitys omasta kylästään että julkisuuden maaseutukuva vahvistuvat.

5. Kylien rooli yhteisötaloudellisina toimijoina- strategia

5.1. Kylät palvelutuotannon käynnistäjinä

Varsinaissuomalaisissa kylätoiminnassa ei ole juurikaan ollut kehittämisperinnettä, jossa esimerkiksi hyvinvointiin liittyvien peruspalveluiden tuotanto olisi ollut keskeisellä sijalla. Tämä ei kuitenkaan voi olla pysyvä asiantila, vaan maakunnan kylätoiminnan on otettava vastuullisempi rooli kylien asukkaiden palvelijana ja yhteisöelimenä.

Varsinais-Suomessa kylätoiminnan rooli kylien palveluiden järjestäjänä on ennen muuta eri tahojen kokoajana, aloitteentekijänä ja välittäjäorganisaationa – tavoitteenaan mahdollisimman laajapohjainen yhteistyö. **Kyläyhdistys ei siis ole ensisijaisesti itse palveluiden tuottajaorganisaatio, vaan se pyrkii kartoittamaan tarpeet ja etsimään tekijät.** Varsinaissuomalaisissa kylissä on useimmiten jo valmiina monenlaista osaamista ja tekijöitä – yrittäjiä.

Keskeinen tehtävä on siis palvelutarpeen kartoitus, jonka pohjalta laaditaan suunnitelma siitä, miten tarvittavat palvelut tuotetaan. Myös kylän osaamisesta kyläyhdistyksellä on oltava selkeä kuva.

Kyläyhdistys voi myös järjestää **yhteistyöneuvottelut** eri tahojen kanssa: tätä varten kylän on pystyttävä esittämään perustiedot kylän palveluiden nykytilanteesta, ongelmista ja suunnitelmis-

ta. Pitkällä aikavälillä paras työväline näiden asioiden edistämiseen on **kyläsuunnitelma**.

Neuvotteluissa kyläläiset tuovat esiin:

- asukkaiden tarpeet, palveluiden tarvisijat, tuotantotavat
- mitä kyläläiset ovat itse valmiita tekemään palvelun aikaansaamiseksi/ tuottamiseksi
- mikä on yhteistyökumppanien rooli toteuttamisessa
- taloudelliset tekijät (kustannuslaskelmat, hinnastot, kannattavuus, hankerahoitus ym)

Toiminnan käynnistämisen perusedellytykset:

- kylälaisten aloitteellisuus ja yhteistyöhalu – niin kylän sisällä kuin ulkopuolellakin
- kylän tarpeet ja tarvisijat on dokumentoitu
- kyläyhdistys itse esittää ainakin yhden ratkaisun palvelun toteuttamiseksi
- kylän osallistuminen eli mitä asukkaat ovat itse valmiit tekemään asian toteuttamiseksi

Kyläsuunnitelma on lyhyt ja tiivis yhteenveto kylän yhteisistä päämääristä, ”kylän yhteinen tahoto”. Se toimii kylien pitkän tähtäimen suunnitelmana ja mielipiteen ilmaisuna kunnan ja hanke-

rahoittajien suuntaan. Siinä tuodaan esille kylän vahvuudet ja mahdollisuudet sekä uhat ja heikoudet. Kyläsuunnitelmassa ilmaistaan yhteiset tavoitteet konkreettisesti sekä kuvataan toimenpiteet, toteuttajat ja aikataulu.

Palvelutuotannon käynnistämässä keskeistä on **kylätoiminnan osaamisen kehittäminen**. Tämä on nimenomaan Varsinais-Suomen Kylät ry:n rooli erilaisten koulutusten ja tiedottamisen sekä hyvien käytäntöjen välittämisen kautta – joita toteutetaan sekä yksin että yhteistyökumppanien kanssa. **Uusien mallien kokeilun** tukemisessa ovat avainasemassa Varsinais-Suomen viisi toimintaryhmää.

Osaamisen ohella olennaista on asenteisiin vaikuttaminen. **Yleisen yrittäjämönteisen asenteen edistämällä ja paikallisten palvelutarjonnan hyödyntämällä** on monenlaisia myönteisiä vaikutuksia kylän kannalta. Palveluoppailla autetaan niin asukkaita (palveluiden löytäminen) kuin yrittäjien toimintaedellytyksiäkin. Palvelutarjonnan säilymiseen voidaan myös vaikuttaa suosimalla paikallisia palveluntuottajia aina kun se on mahdollista. Ja vaikuttamalla siihen, että tiet, vesihuolto ja tietotekniikka toimivat, parannetaan yrittäjien toimintaedellytyksiä siinä missä asukkaiden viihtyvyyttäkin. Viime kädessä myös asukshankinta on kylätalouden edistämistä.

5.2. Uudella tavalla tuotetut kyläpalvelut

Aina ei tekijöitä kylältä löydy tai palveluista saattava tuotto ei kata yritystoiminnan vaatimuksia. Julkisten varojen niukkuus pitää toisaalta sivukyliä näiden palvelujen ulottumattomissa. Siksi kylätoiminnan palvelutuotannon turvaamiseksi tarvitaan yhä useammin myös Varsinais-Suomessa uusia toimintamuotoja, jotka kykenevät operoimaan pienillä katteilla ja joissa päätavoite ei ole voiton saanti. Tällaisia ovat esimerkiksi **yhdistys- tai osuuskuntapohjaisesti** tuotettavat palvelut. Yhdistykset ja yhteisöt voivat olla mukana sekä palvelun tuottajina että tukitehtävissä.

Varsinais-Suomessa osuuskuntamuoto ei ole oikein ottanut tuulta siipiensä alle kylätoiminnan palveluiden tuottamisessa, mutta oletettavaa on, että esimerkiksi vesihuoltokysymyksissä osuuskunta tulee yleistymään. Vesiosuuskuntia maakunnassa onkin jo kohtalaisen paljon.

Uusien tuotantotapojen ja palvelumuotojen kehittelyn myötä nousee esiin myös uusia elinkeinoiksi luokiteltavia toimintoja. Puhutaan niin sanotuista **maaseudun uusista töistä**. Sellaisia

ovat mm. mökki- ja kylätalkkaritoiminta, pestipalvelutoiminta, tieisännöinti ja muut kylätoiminnan liittyvät työt sekä maisemanhoitotyöt. Onkin nähtävissä, että näiden töiden kautta kylille syntyy uusia työpaikkoja, ansiomahdollisuuksia ja palveluja. Myös sinänsä vanhojen töiden järjestäminen uusilla tavoilla, esimerkiksi työnantajien kautta, on tuottanut uusia työpaikkoja muun muassa maataloudessa.

Maaseudun uusien työmahdollisuuksien täysimittainen hyödyntäminen edellyttää kuitenkin uusien yhteistyökumppanuuksien syntyä, uusien toimintatapojen omaksumista ja varsinkin **sopimuksellisuuden** kehittämistä toimivaksi työvälineeksi. **Kotitalousvähennys** on jo luonut uusia työllistymismahdollisuuksia, sen käyttöä olisi edelleen tehtävä tunnetummaksi kylätoiminnan yhteydessä. Samoin **palvelusetelin** kehittämisessä on vielä työsarkaa. **Sosiaaliset yritykset** näyttävät jäävän Varsinais-Suomessa ennen muuta vajaakuntoisten työllistämiseksi.

Velkuan Kummeli on osoitus siitä, että myös kokoamalla yhteen kunnan/kylän palvelutoimintoja **monipalvelukeskukseksi** saadaan syntymään toimiva palveluntuottotapa. Tarve tällaisille poikkeusratkaisuille löytyy selkeimmin juuri maakunnan sarastoalueilta, jotka monessa mielessä vastaavat olosuhteiltaan harvaan asuttua maaseutua.

Toiminnan perustana voi olla yhdistys, kuten Velkualla, tai vaikkapa palveluosuuskunta. Monipalvelukeskukseen voidaan keskittää mitä moninaisimpia palveluja. Osa palveluista voidaan tarjota keskuksen tiloissa, osa taas voi olla luonteeltaan sellaisia, että varsinaisen palvelun toteutetaan hajautetusti kylillä ja asiakaskohteissa.

5.3. Kylien perinteinen taloudellinen toiminta ja työllistäminen

Jos perushyvinvointipalveluista huolehtiminen ei ehkä ole ollut keskeisintä kylätoimintaa maakunnassa, ei se silti tarkoita sitä etteikö kylillä olisi taloudellista toimintaa. Useat kyläyhdistykset ja muut paikalliset toimijat kylillä pyörittävät yhdistyksen puitteissa monenlaista toimintaa – osassa liikutellaan huomattaviakin summia. Voittoa kyläyhdistykset tekevät kuitenkin harvoin.

Valtaosa taloudellisesta toiminnasta keskittyy kyläyhdistysten omistamien kylätalojen ja muiden **kiinteistöjen vuokraukseen erilaisiin tilaisuuksiin ja tilaisuuksien järjestelyjen hoitamiseen**. Samoin monilta maakunnan kyliltä löytyy menestyksellisiä kulttuuripalveluja: pääasiassa

kesäteattereita ja tanssilavoja, jonkin verran myös esimerkiksi **luonto- ja muita matkailupalveluja**. Lisäksi monilla yhdistyksillä on jotakin omaisuutta, kuten erilaisia maatalouskoneita ja laitteita sekä tarjoiluastioita, soppatykkejä ja vaikkapa markkinatelttoja, joita ne **vuokraavat** eteenpäin kyläläisille ja ulkopuolisille.

Jotkut kylät ovat lähteneet myös **työllistäjiksi**: tukityöllistettyjä käytetään maisemanhoitotöihin tai kylätaloremontteihin, muutamilta kyliltä löytyy puolestaan kylätalkkareita. Tällä hetkellä nämä työllistämishankkeet perustuvat vielä pitkälti erilaisten avustusten, kuten työllistämistukien tai hankerahoituksen saamiseen, mutta vähitellen on oletettavissa, että ainakin osassa kyliä kyläyhdistysten tuottamat palvelut saadaan kannattaviksi myös ilman merkittäviä ulkopuolisia tukia. Suurimmat odotukset on eittämättä laaduttu täydentäviin hoivapalveluihin.

Kylät voisivat ottaa myös entistä aktiivisemmän roolin **nuorten työllistäjinä**. Maaseudun ja kylien elinvoimaisuuden säilyttämiseksi on elintärkeää saada nuoret mukaan oman asuin ympäristön kehittämistyöhön – myös elinkeinolliseen. Yrittäjyyttä voi päästä kokeilemaan jo aivan nuorena, jos siihen annetaan tilaisuus. 4H-toiminta on hyvä esimerkki lasten ja nuorten yritys-toiminnan tukemisesta. Aikuisen ohjauksessa tapahtuva aito yritys-toiminta opettaa paljon työn-

teosta ja siihen liittyvästä sitoutumisesta, vastuusta ja hyödyn saamisesta. Kun kasvatus aloitetaan nuorena, voidaan pikkuhiljaa edetä yhä suurempiin haasteisiin ja vastuisiin. Mikäpä on turvallisempi paikka ottaa ensi askeleita työelämään kuin vaikkapa oman kylän kioskista huolehtiminen? Kyläyhdistys voisi toimia nuorten töiden välittäjäorganisaationa, työnantajavastuista huolehtii myös esimerkiksi 4H-yhdistys.

Monilla kylillä järjestetään myös **kylätoreja ja markkinatapahtumia**. Ne eivät ehkä tuo suurta tuloa yrittäjille, mutta ne lisäävät tietoisuutta kylän tuotteista ja palveluista toimien näin markkinointikeinona – etenkin vapaa-ajanasukkaiden suuntaan. Hyväksi markkinointikeinoksi on havaittu myös paikallisten yrittäjien, kylien ja kunnan palveluiden kokoaminen **palveluoppaiksi**. Niitä on koottu niin postitse jaettaviksi kuin myös nettiin – missä tietojen päivitys on huomattavasti helpompaa.

Kylien tonttipörssit alkavat myös yleistyä. Niissä on tietoa niin asumis- kuin yrityskäyttöön sopivista tonteista, asunnoista ja tuotantotiloista. Joskus kylä voi ottaa pelkkää markkinointia aktiivisemmän roolin ja **osallistua asukashankintaan omalla taloudellisella panoksella** esimerkiksi rakennuttamalla myytäväksi talon tai osallistumalla jonkin myytävän kiinteistön hankintaan, kuten Utössä.

6. Kylätalouden kehittämisen painopistealueet

6.1. Asumista tukevat hoiva- yms. palvelut

Inhimillisesti – ja myös taloudellisesti – on tavoiteltavaa, että vanhenevat ihmiset voisivat asua kotonaan niin taajamissa kuin kylissäkin mahdollisimman pitkään. Vanhusten kotona asumista tukevat palvelut voidaan jaotella:

1. erityisammattitaitoa vaativat hoivapalvelut (lakisääteisiä kunnille).
2. julkista palvelua täydentävät palvelut, kuten siivous, kiinteistöhoito, puutarhatyöt. Vanhuksen selviytymisen kannalta nämä palvelut tulevat usein ensin vastaan ja sen jälkeen vasta esimerkiksi kotisairaanhoido.
3. yksinäisyyden torjunta, ystäväpalvelu, päivätoiminta ja harrastukset.

Vapaa-ajan asukkaat, lapsiperheet ja maallemuuttajat tarvitsevat myös läheltä saatavia asumista tukevia palveluja. Omaishoitajat tarvitsevat vapaapäivitystä, lapset päivähoitoa ja koululaiset iltapäivätoimintaa. Kylässä näiden palvelujen tarvitsijoita saattaa kuitenkin olla vain muutama; siksi kylässä olisi ryhdyttävä yhdistämään ennakkoluulottomasti erilaisia palveluntuottotapoja, sektorirajoista välittämättä.

Varsinaissuomalaisilla kylillä on kuitenkin ihmisiä (yhä enemmän esimerkiksi maatilan emäntiä), joilla on hyvät arjen taidot ja jotka lyhyellä koulutuksella voisivat tehdä osa-aika- tai tilapäistöitä. Jos yrittäjäksi ryhtyminen tuntuu liian isolta askeleelta, voisi osuuskunta tai vaikkapa kyläyhdistys toimia työnantajana hoitaen työhön liittyvän hallinnoinnin, laskutukset ja palkanmaksun. Töiden vastaanotossa ja markkinoinnissakin

tarvittaisiin monesti apua.

Samanlaisia ennakkoluultomia ratkaisuja voidaan yhtä lailla etsiä myös esimerkiksi lasten iltapäiväkerhotoiminnassa. Parhaimmillaan palvelut paitsi löytyvät omalta kylältä, myös työllistävät kyläläisiä. Myös harjoittelu- ja oppisopimuspaikkoja tulisi etsiä entistä enemmän kyliltä, kun koulutetaan uusia kodinhoitajia ja hoiva-alan osaajia.

Suomen haja-asutusalueilla asuu säännöllisesti, keskimäärin runsaan kahden kuukauden ajan vuodessa, noin 1,8 miljoonaa vapaa-ajanasukasta. Varsinkin Varsinais-Suomen saaristoalueilta löytyy kuntia, joiden asukasluku moninkertaistuu kesäaikaan. Vapaa-ajanasukkaat käyttävät saavilla olevia palveluja, kuten kauppalveluja sekä usein myös korjaus/rakennus-, lämmitys-, vartiointi-, siivous-, nuohous-, ja auraspalveluja. Useilla seuduilla näiden palvelujen systemaattista tarjontaa ei kuitenkaan kysynnästä huolimatta juurikaan löydy. Eli tässäkin olisi tarvetta niin työntarjoajille (esimerkiksi niin sanotut mökkitalkkarit) kuin tarpeen ja tarjonnan kyläkohtaisille kartoituksille.

Tiloja monien kylien palvelujen monipuolistamiseksi näyttäisi löytyvän, vaikka käytännössä kylien lukuisia seuraintaloja, kyläkouluja yms. on vielä varsin vähän hyödynnetty tässä käytössä. Esimerkiksi monien kyläkoulujen lakkauttamisen kynnys saattaisi nousta ratkaisevasti, jos pystyttäisiin osoittamaan rakennuksen moninaiskäytöstä johtuva korkea käyttöaste.

6.2. Kyläympäristön vaaliminen

Ympäristöasiat ovat aina olleet keskeinen osa kylätoimintaa. Seurantalokunnostus, uimarannan raivaus, kaislojen niitot ja tienvarsitalkoot ovat usein olleet kylän ensimmäisiä yhteisiä kehittämistoimia. Yhteisten paikkojen ja lähiympäristön kunnostuksella saadaan näkyvästi kylän viihtyisyyttä lisättyä. Samalla lisätään kylän vetovoimaisuutta, mikä luo parhaimmillaan elinkeinollisia ja matkailullisia edellytyksiä ja tuo jopa uusia asukkaita kylään.

Maaseudun kylämaisemat ovat keskeinen osa suomalaista kulttuuriperintöä. Kauniit ja tasapainoiset kylämaisemat ovat syntyneet, kun peltoja on viljelty, karjaa laidunnettu, metsiä hoidettu ja taloja rakennettu ja kunnostettu sukupolvien ajan taidolla. Näin on oltava myös jatkossa, sillä hyväkään kulttuurimaisema ei säily eikä kehity hoitamatta. Perinnemaisemien hoito on kansalli-

sestikin tärkeää, sillä esimerkiksi laidunten vähenemisen kautta häviää lukuisia kasvi- ja eläinlajeja. Jatkuvaa tarvetta maisemanhoidollisille töille on mm. tienvierustojen ja pellonlaitojen pusi-koitumisen vuoksi, mikä ei ole pelkästään visuaalinen, vaan myös liikenneturvallisuuteen kohdistuva ongelma.

Maiseman umpeen kasvamisen torjunnassa kylillä on mittava työkenttä, kunhan vain löydetään keinot, joilla työ kyetään suorittamaan muuhunkin kuin vain talkootyöhön tai tukityöllistämiseen perustuen. Keskeinen keino saattaa olla sopimuksellisuuden kehittäminen ja kyläyhdistysten toimiminen välittäjäorganisaatioina. Myös maisemanhoito-osuuskunnille riittäisi työmarkkaa: maisemanhoitotöitä ovat ulkoistaneet monet organisaatiot kunnista ja tiepiireistä alkaen.

Pientiestön kunnossapidossa on kehittämisen varaa. Tiehoitokuntien vastuuhenkilöitä on paikoin vaikea löytää; tällöin useamman hoitokunnan yhdistäminen saattaisi olla käytännöllinen ratkaisu. Syksyllä 2005 järjestettävä tieisännöintikoulutus tuonee myös helpotusta ongelmiin ja lisäansioita joillekin kyläläisille.

6.3. Vesihuollon yhteisratkaisut

Veden riittävyys ja laatu ovat toisinaan olleet melkoisia ongelmia Varsinais-Suomen haja-asutusalueiden kaivoissa. Jätevesien puhdistusvaatimukset puolestaan tiukkenivat uuden jätevesiasetuksen myötä vuoden 2004 alussa, mikä tarkoittaa, että valtaosa kylien kiinteistöistä joutuu uusimaan jäteveden käsittelyjärjestelmänsä vuoteen 2014 mennessä.

Jokainen kunta on velvollinen laatimaan vesihuollon kuntakohtaisen kehittämissuunnitelman, jossa määritellään yhteisen ja kiinteistökohtaisen vesihuollon alueet. Kylien tulisi vaikuttaa näihin suunnitelmiin tuomalla omien alueidensa tarpeita esille.

Ensisijainen ratkaisu niin asukkaiden kuin ympäristön kannaltakin olisi kunnalliseen vesihuoltoon liittyminen. Kaikilla alueilla tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, jolloin vaihtoehtona tulisi olla usean kiinteistön tai kyläkohtaisiin ratkaisuihin pyrkiminen. Vesiosuuskuntia Varsinais-Suomessa onkin jo varsin paljon, mutta jätevesien käsittelyssä osuuskuntamuotoa ei vielä ole juurikaan käytetty. Yhteisten hankintojen ja huoltojärjestelyjen avulla voidaan saada myös merkittäviä säästöjä; sama pätee myös esimerkiksi kaivojen tarkastuksiin.

6.4. Kylien vapaa-ajanpalvelut

Tutkimusten mukaan ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet ovat tärkeä tekijä asuinpaikkaa valitessa. Kylien ulkoilu- ja luontoreitit lisäävät paikallisten asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia ja voivat houkutella myös muualta retkeilijöitä ja matkailijoita. Pitkät reitit palvelevat erityisesti matkailijoita ja niihin voi helpommin liittää matkailupalveluita. Hyviä esimerkkejä löytyy esimerkiksi Kurjenrahkan kansallispuiston alueelta ja Marttilan Korpialueelta.

Kylillä on myös rakennettu ja kunnostettu omia uimapaikkoja, saunoja ja rantoja, venepaikkoja, näkö- ja lintutorneja, leikkipaikkoja, urheilukenttiä ja muita kylien liikuntapaikkoja. Valtaosa näistä toimista on hoidettu suurilla talkootyöpanostuksilla, tukea materiaaleihin on yleensä saatu kehittämishankkeiden ja kuntien avustusten kautta.

Paikkojen käyttökelpoisuuden ja hyödyntämisen kannalta on tärkeää, että reitit ja liikuntapaikat ovat myös kunnossa, taukopaikat sekä saunat ja uimarannat siistit. Ylläpidosta on siis sovittava, ja muutamillakin maakunnan kylillä yhdistykset ovat tehneet hoitosopimuksia kunnan

kanssa. Hoito onkin järkevintä tehdä paikallisesti, ja mielellään niin, että siitä saadaan myös jonkinlainen korvaus.

Maaseudun matkailuyrittäjät käyttävät reittejä ja kylien liikuntapaikkoja ohjelmapalveluisaan. Samoin kylän kulttuurin tuotteistaminen mahdollistaa työpaikkojen syntymistä kylälle. Kulttuuri ylipäättään tulee olemaan tulevaisuudessa entistä vahvempi työllistäjä – varsinkin kun kulttuuri ymmärretään laajasti; ei vain teatteriksi, tapahtumiksi ja perinteeksi, vaan niin, että sitä on yhtä lailla esimerkiksi kylän nuorten rockbändi. Kylien kannattaa tehdä yhteistyötä omien kulttuuriantiensä koordinoinnissa (”ei kesätapahtumaa samaan aikaan naapurikylillä”) sekä markkinoinnissa, kuten onkin jo tehty esimerkiksi kyläteatteripiireissä.

Kylä kokonaisuudessaan voisi parhaimmillaan olla matkailutuote, joka rakentuu erilaisista palveluista, tapahtumista, kesäteatterista ja kylän fyysisestä ympäristöstä, ennen muuta lähiliikuntamahdollisuuksista. Tuotekehitysprosessissa olennaista on kylän ja yrittäjän yhteistyö. Pisimmillään tuotekehittely tuottaa kylien profiloitumista, teemakylä.

7. Kylätalousstrategian toimenpide-ehdotukset

1. *Kylätoiminnassa kartoitetaan palvelutarpeita ja haetaan aktiivisesti niille sopivia toteuttamisen muotoja. Järjestetään tarvittavaa koulutusta esimerkiksi osuuskunnan perustamisesta ja tiedotetaan kotitalousvähennyksestä ja palvelusetelistä. (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Työne-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, yrittäjät, yhdistykset, osuuskunta-asiantuntijat, maa- ja kotitalousnaiset, seutukuntien kehittämiskeskukset, työvoimaviranomaiset).*
2. *Kehitetään edelleen kylien palveluiden markkinointia niin palveluiden parantamiseksi kuin kyläläisten palvelusaatavuuden helpottamiseksi. Samaa pätee myös kylien asunto- ja tuotantotilojen esilletuomiseen. Järjestetään esimerkiksi netti- ja markkinointikoulutuksia. (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. yrittäjät, kunnat, yhdistykset, Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, muut oppilaitokset, seutukuntien kehittämiskeskukset).*
3. *Edistetään kyläsunnitelmien laatimista ja päivittämistä, samoin myös yhdistyksen taloudellisen toiminnan perusehtona olevaa rekisteröitymistä. (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. oppilaitokset).*
4. *Kehitetään muuta kylätoimintaosaamista. Varsinais-Suomen Kylät ry tekee yhteistyötahojensa kanssa mm. kylien toiminnan kehittämisen rahoitusoppaan. (Varsinais-Suomen Kylät ry, Vertti- ja Työne-hankkeet, toimintaryhmät ja niiden omat hankkeet yhteistyössä mm. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, muut oppilaitokset, työvoimaviranomaiset, SYTY).*
5. *Aktivoidaan kyläavustaja- ja mökkitalkkaritoimintaa, jossa asiantunteva henkilö auttaa kylien käinteistöteknisissä tehtävissä. (Kylät, omakotialueet, Varsinais-Suomen Kylät ry, Työne-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, yrittäjät, seutukuntien kehittämiskeskukset, järjestöt, työvoimaviranomaiset, MTK).*

6. *Kylät tukevat vanhenevien ihmisten kotona asu- mista organisoimalla ja kehittämällä kuntien ammattimaista vanhustyötä täydentäviä palvelumuotoja.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Tyne-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, muut yhdistykset).
7. *Koululaisten iltapäiväkerhotoimintaan ja kuntien nuorisotyöhön etsitään ratkaisuja, jotka palvelevat myös kyliä.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Tyne-hanke, 4H-yhdistykset, toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, muut yhdistykset, srk).
8. *Edistetään kylien yhteistilojen kuten koulujen, kylätalojen ja seuraintalojen moninaiskäyttöä.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Tyne-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. yrittäjät, kunnat, seutukuntien kehittämisseskkukset).
9. *Edistetään perinteisten maaseudun töiden järjestämistä uusin tavoin, erityisenä painopisteenä nuorten työllistäminen. Kannustetaan kylien ihmisiä lisäansioihin ja tilapäistyöhön.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, 4H-yhdistykset ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. maaseutukeskukset, MTK.)
10. *Kylät ottavat vastuuta kylien maisemanhoidollisista suunnitelmista ja toimenpiteistä, ennen kaikkea kylämaiseman ja tienvierustojen umpeen kasvamisen torjunnasta muun muassa suunnitelmilla, hanketyöllä, ostopalvelusopimuksilla ja erilaisilla työllistämistöillä.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, tiepiiri, maaseutukeskukset).
11. *Edistetään tiekuntien yhteistyötä sekä useamman tiekunnan kattavien tieisännöintijärjestelmien ja tieosuuskuntien muodostumista.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Vertti-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. maaseutukeskukset, tiepiiri, Suomen Tieyhdistys).
12. *Kyliä infrastruktuurin (erityisesti vesihuolto) kehittämiseksi ja asumisen tason turvaamiseksi etsitään ja luodaan käytäntöjä, joilla kylien asukkaat osallistuvat kylänsä infrastruktuurin suunnitteluun ja käytännön toteutukseenkin yhdessä viranomaisten ja ja muiden asioista vastaavien tahojen kanssa. Yhteishankintojen mahdollisuudet otetaan käyttöön kylien infrastruktuurin kehittämisessä.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, Vertti-hanke ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, Agendatoimisto, Ympäristökeskus, maaseutukeskukset, Aurajoki-säätiö, seutukuntien kehittämisseskkukset).
13. *Kunnostetaan sekä suunnitellaan ja rakennetaan reittejä ja liikuntapaikkoja tiiviissä yhteistyössä maanomistajien ja paikallisten yhdistysten kanssa. Sovitaan reittien, tauko- ja liikuntapaikkojen hoidosta joko ostopalvelusopimuksin tai toiminta-avustuksina.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry, 4H-yhdistykset ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. kunnat, urheiluseurat- ja järjestöt, muut yhdistykset, yrittäjät).
14. *Edistetään kyläkultuurin ja kylämatkailun tuotteistamista ja markkinointia. Tuetaan kylien profiloitumista ns. teemakyliksi.* (Kylät, Varsinais-Suomen Kylät ry ja toimintaryhmät yhteistyössä mm. yrittäjät, seutukuntien kehittämisseskkukset, maaseutukeskukset).

9. Esimerkkejä käytännön kylätaloudesta

Saksalan uutta ja vanhaa kylätaloutta

Nousiaisten Saksala on pieni, noin 60 asukkaan kylä, jonka oli mietittävä 1990-luvulla monet keskeiset asiat uusiksi. Perinteistä elämänmuotoa uhkasivat toisaalta Metsähallituksen suunnitelmat kylää ympäröivän Kurjenrahkan kansallispuiston laajentamiseksi ja toisaalta kylällä harjoitettu maatalous ei näyttänyt turvaavan enää leipää.

Saksalan Pienviljelijäyhdistyksen väki käynnisti hankkeen ”Selvitytyjen Saksala”, jossa uhat päätettiin kääntää mahdollisuudeksi. Saksalan Pienviljelijäyhdistys vuokrasi ensin pitkäaikaisel-

la vuokrasopimuksella Rantapihan, Nousiaisten kunnan omistaman virkistysalueen, kylän alueelle ulottuvan Savojärven rannalla. Tarkoituksena oli tarjota ruoka-, opas-, majoitus- ja erilaisia virkistyspalveluita, sillä kysynnän kannalta alue sijaitsi oivasti kansallispuiston ydinalueella ja retkeilyreitistöjen keskeisessä solmukohdassa.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi alue oli ensin siistittävä ja kunnostettava tarkoituksenmukaiseen kuntoon. Kyläläisiä oli myös koulutettava palveluntarjoajiksi ja oli luotava yhteistyökumppaneiden verkosto. Opaspalveluiden kehittämiseksi selvitettiin kylän historiaa, alueen

Kuva: Tauno Linkoranta

luonnon pääpiirteet sekä paikallisesti kuuluisan rajakiven historia.

Käytännössä työt alkoivat alueen päärakennuksen – entisen asuinrakennuksen - pihapiiriin siistimistöillä sekä rakennuksen itsensä kunnostamisella. Majoitustiloja rakennettiin lisää ja vanhoja kunnostettiin, kompostoiva wc rakennettiin, talousrakennuksia ja kaivo samoin. Lisäksi päätettiin pystyttää kioskki, jossa jäätelön ja kahvin lisäksi myytäisiin mahdollisesti kyläläisten sinne toimittamia tuotteita. Matkailupalveluita parannettiin myös kanootteja ja muuta välineistöä hankkimalla.

Mielenkiintoista Saksalan PVY:n kuvioissa on se, että matkailupalveluiden tuottamisen lisäksi myös perinteinen maatalouden konevuokraustoiminta on vilkasta. Pienviljelijäyhdistys on onnistunut yhdistämään perinteiseen PVY-toimintaan modernin kylänkehittäjän roolin.

Varsinais-Suomen vesihuolto-osuuskunnan palvelut tulevat tarpeeseen

30 jäsenen osuuskunta perustettiin EU-rahoitteisen Pyhäjärvisedulla toimineen Hajasampo-projektin perilliseksi vuonna 1999. Periaatteessa syntysanat lausuttiin Oripäässä siis jo viisi vuotta ennen uutta jätevesiasetusta. Vesihuolto-osuuskunnan toiminnan ykkösasia onkin haja-asutus-

alueen kiinteistöille suunniteltava yksilöllinen jätevesien käsittely. Palveluihin kuuluvat myös tarvikkeiden toimitukset, järjestelmien rakentaminen sekä huolto. Viimeksi mainitun toiminnon osalta osuuskunta on ollut aivan viime aikoihin asti maakunnan ainoa toimija.

Varsinais-Suomen vesihuolto-osuuskunta sai kunniamaininnan vuonna 2004 Vuoden ympäristöteko –kilpailussa. Palkinnon kriteerinä oli yrityksen ympäristöystävällisyys; vesihuolto-osuuskuntaa kiiteltiin erityisesti valmiudesta neuvontaan ja yhteistyöstä muiden alalla toimivien tahojen, kuten viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa.

Työsarkaa osuuskunnalle riittää jatkossa entistä enemmän, kun uusien jätevesijärjestelmien kysyntä alkaa tulevina vuosina kasvaa. Esimerkiksi pääasiallisella toiminta-alueella Loimaan seutukunnassa viemäriverkoston ulkopuolisia asuinrakennuksia ja loma-asuntoja on yli 9000. Loimaan seutu on myös suunnittelu-ympäristönä haastava, koska alueella ei käytännöllisesti katsoen ole lainkaan korkeuseroja.

Velkuan Kummeli on kuntalaisten olohuone

Vuonna 1992 perustettu Velkuan palvelukeskus Kummeli on osoittautunut onnistuneeksi ratkai-

suksi pienessä, noin 250 asukkaan, saaristokunnassa viitisenkymmentä kilometriä Turusta. Vanhusten palveluasumista ja terveyskeskuspalveluja sekä kirjaston ja päiväkodin aluksi tarjonnut toimipiste on vuosien saatossa laajentunut yhä monipuolisemmaksi monipalvelupisteeksi, jossa keskeisimmät kuntalaisten palvelut löytyvät saman katon alta.

Palvelujen kirjo käsittää niin pienten lasten päivähoidon kuin vanhusten palveluasumisen ja kotihoidon aina saattohoitoon asti. Tarjolla on myös asiamiesposti, yhteispalvelupiste lomakkeiden hankkimista varten, matkailuinfo, lääkäripalveluita, käsikauppa-apteekki, pyykkipalvelu, kirjasto, saaristokonttori moderneine tietoliikenneyhteyksineen, ateriapalveluita, nuoriso- ja kulttuuritoimintaa sekä kotipalvelun tukipiste.

Pääperiaate toiminnassa on, että kuka tahansa voi poiketa käymään, juoda kupillisen kahvia tai käyttää vaikkapa saaristokonttorin palveluja. Vakituisten ja esimerkiksi kesäasukkaiden välillä ei tehdä eroa.

Palvelukeskuksen toiminnasta vastaa yksityinen Velkuan Kummeli ry, joka myy palveluja Velkuan kunnalle. Idea radikaalista tavasta tuottaa kunnallisia palveluja syntyi 1980-luvun lopussa, kun kunnassa etsittiin keinoja vähentää saarista koostuvan piensien ja hieman syrjäisen kunnan suuria sosiaali- ja terveyspuolen kustannuksia. Tuolloin palvelujen tuottajaksi päätettiin perus-

taa yhdistys nimeltä Velkuan Kummeli ry, jonka jäseniä olivat kunta sekä joukko yksityisiä ihmisiä. Kiinteistöhallinnasta vastaa Velkuan Palvelukiinteistöt Oy.

Kummelin vahvuus on joustavuus, jossa olenaisinta on se, että pystytään tuottamaan niitä palveluita, joista kulloinkin on tarve. Pienessä kunnassa esimerkiksi vanhustenhoidon ja päivähoidon puolella henkilökuntatarve vaihtelee nopeasti ja Kummeli pystyy nopeasti mukautumaan näihin muutoksiin. Kummeli työllistää vaihtelevasti noin kymmenen henkeä ja erityinen vahvuus on talon henki, jossa ”kaikki tekevät kaikkea” sen mukaan, mikä tarve on – ammatillisia rajoja ei tunneta.

Kyläluuta tarttuu tomerasti toimeen

Nykyajan kyläluuta kiertää entisaikain tapaan kyläpaikasta toiseen, mutta toimenkuvaan kuuluu vallan muita toimia kuin juoruilu. Moderni kyläluuta toimii kyläavustajana, joka tarjoaa kotityöapua arkisissa askareissa niin vanhuksille kuin lapsiperheiden kiireissäkin. Näkemänsä ja kuulemansakin hän pitää vaihtoihminen sitomana omana tietonaan.

Loimaan Metsämaan maa- ja kotitalousnaisen keskusseuran kaksivuotinen LEADER+ -hanke käynnistyi laajalla kyselyllä, jossa kartoitettiin

Kuva: Tarmo Linkoranta

yli 6500 loimaalaisen kotitalouden tarpeita saada apua arkiaskareissa ja toisaalta kyseltiin myös ihmisten halukkuutta toimia hankkeessa omien taitojensa hyödyntäjänä, naapuriapuna tai kylätalkkarina. Yhtenä keskeisenä tavoitteena oli luoda kunnallista vanhuspalvelua täydentävä palvelumuoto, jonka avulla ikääntynyt henkilö voi asua kotona pidempään.

Käytännössä hankkeessa on työllistynyt kolme henkilöä; yksi vakituisena ja muut osa-aikaisina. Asiakkaita on riittänyt, mutta leimallista on ollut se, että enemmän kysyntää on löytynyt taa-
jamista kuin sivukylistä. Pääasiallisia toimia ovat olleet vanhusten siivousapu, ruoanlaitto ja pyykinpesu. Kovasti kysyntää olisi myös vakituiselle lastenhoidolle, mutta tähän hankkeella ei vielä ole resursseja.

Kotiavun ohella Kyläluuta-hankkeessa on tarjolla myös erilaisia kursseja työntekijöille ja asiakkaille. Lisäoppia saa arjen taidoissa, kuten ruoanlaitossa ja siivouksessa; samoin hoiva-alan tietämyksessä. Kädentaitoja ja osaamistakin tarjotaan perheille suunnatuilla kyläpäivillä.

Yläneen Lystmetässä pidetään lystiä

Yläneen Uusikartanon kyläyhdistys aloitti toimintansa 1970- 80-lukujen taitteessa ja jo muutama vuoden kuluttua oli Himolan kosken partalle talkoovoimin pystytetty tanssilava, rinteseen katsomoa varten penkit sekä pieni punainen mökki. Vuonna 1993 tonttipoliittiset kysymykset ajoivat Himolan teatterin etsimään kuitenkin uutta majapaikkaa.

Läheltä löytyi vapaa tontti, jonka kyläyhdistys vuokrasi Yläneen kunnalta. Lystmettä oli aikoinaan ollut Uudenkartanon kartanon herrasväen puistikko, joten kyläyhdistys ikään kuin palautti luonnonkauniin alueen alkuperäiseen tarkoitukseensa. Kansalaisopiston hirsityökurssin voimin ja kyläläisten talkoilla alueelle pystytettiin kahdeksankulmainen tanssilava ja uuden teatterin katsomo.

Toiminta on laajentunut vuosittain ja edellisten rakennelmien lisäksi teatterin tiloja on kehitetty koko ajan, katsomo sai POMO-rahoituksella kiinteän katoksen, hirsikeräys ja talkootyö saivat aikaan kahvikioskin ja vuonna 2001 valmistui Lystmetän päärakennus sauna- ja kokoontumistiloihin.

Uudenkartanon Lystmetän toimintakeskus pitää siis sisällään Himolan teatterin, joka esimerkiksi vuonna 2003 houkutteli näytöksiinsä noin 3600 katsojaa. Markkinointia hoidetaan viiden kesäteatterin yhteistyönä. Kesän suurten vetonaulojen ohella näytöksiä on myös lapsille ja talvisaikaan. Tanssilava on myös ahkerassa käytössä, samoin sauna – varsinkin avantoaikaan. Kulttuuritapahtumat, kuten vaikkapa Lasten Lystit houkuttelevat kävijöitä kauempaakin kylään.

Ohi virtaava Yläneenjoki puolestaan tuo alueelle meloijia, ja Lystmettä onkin oiva kanoottiretkelijöiden taukopaikka, jossa voi ostaa kyläyhdistykseltä evästä – ainakin jos on muistanut sopia asiasta etukäteen. Jokivarteen on noussut myös laavu.

Mynämäen Laajoella on kulttuurin moniottelijoita

Mynämäen Laajoella kesäteatteritoiminta aloitettiin vuonna 1985, jolloin kävijöitä oli noin 700. Nytemmin yleisömäärä on vakiintunut kolmen tuhannen kieppeille. Teatteri on täälläkin toiminut kylätoiminnan taloudellisena selkärangana, muttei suinkaan kylän ainoana kulttuuripalveluna. Entisestä kyläseppän talosta kehkeytyi esimerkiksi museo, kun se siirrettiin teatterin läheisyyteen.

Teatteria itseäänkin on pyritty kehittämään ajan mittaan. Näin syntyi esimerkiksi teatteri-näytöksen ja aterian sisältävä lippupaketti ryhmille. Samoin Laajoella on ainakin Varsinais-Suomen mittakaavassa oltu yönäytösten pioneereja, sillä sellainen toteutettiin jo kolmantena toimintakesänä.

Teatterin yhteyteen on kunnostettu puodit, joissa myydään paikallisia tuotteita. Tien toisella puolella sijaitsevalle urheilutalolle on puolestaan pystytetty erilaisia taide- ja muita näyttelyitä. Yksi näyttelyiden aihe on löytynyt luontevasti kyläläisten harrastuksesta, sillä yllättävän monella on veressä erilaisten tavaroiden keräily: on vanhoja autoja, nukkeja, perinnekäsitöitä, mai- tokannuja ja vaikka mitä.

Uutta toimintaa kehitellään koko ajan. Kesän 2004 uutuuksia olivat esimerkiksi Laajoki Jazz-konsertti ja lasten perinnepäivä. Jatkossa ainakin lasten kulttuurileiri on toteutuslistalla. Alueen kasvillisuuden ja soiden sekä polkupyörä- ja melontareittien entistä paremman hyödyntämisen tiimoilta on myös ajatuksia.

Virikkeellistä kerhotoimintaa vanhempanyhdistyksen voimin

Oripään ainoa koulu sijaitsee taajamassa, oppilaita on 72 ja opettajia neljä. Kaksi kertaa viikossa

eli tiistaisin ja torstaisin koulussa meno jatkuu koulun päättymisen jälkeenkin: siellä toteutetaan Oripään koulun vanhempanyhdistyksen LEADER+ -hanketta ”Lasten virikkeellisen kerhotoiminnan pilotointi”.

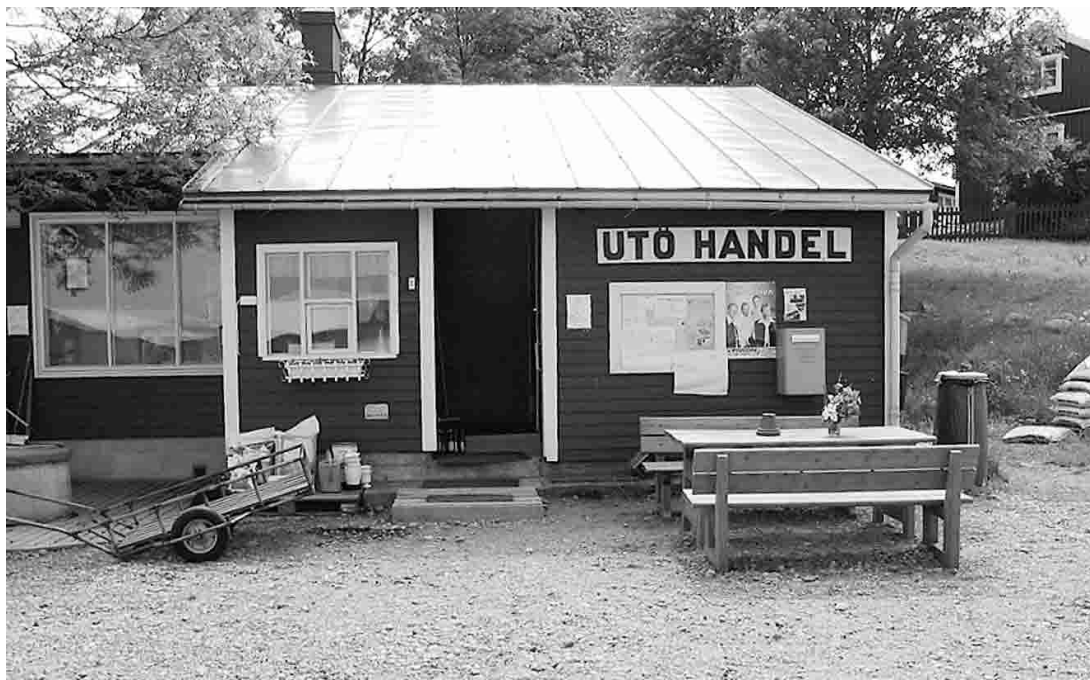
Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tiloissa pidetään vanhempanyhdistyksen iltapäiväkerhoa, joka pitää sisällään luovuuteen ja kulttuuriin painottuvan ku-vi-ta -kerhon (muun muassa piirustusta ja näyttelemistä), kokkikerhon, ympäristökasvatusta ja retkiä sekä liikuntakerhon. Valtaosan kerhotoiminnasta hoitaa hankkeen työn- tekijä itse; yhden kerhopäivän eli perjantain sisältö on kuitenkin hankittu ostopalveluna seurakunnalta ja luontokerho-osio paikalliselta 4H-yhdistykseltä.

Oripään koulun vanhempanyhdistyksen tavoitteena oli löytää ja testata toimintamalli, jossa lasten vanhempien yhdistys itse suunnittelee ja toteuttaa iltapäiväkerhotoimintaa.

Vanhempanyhdistyksen tavoitteena oli, että lapsille tarjottaisiin muutakin kuin pelkkä paikka, mihin mennä koulun jälkeen. Lasten ja vanhempien toiveita kartoitettiin kyselyillä ja havaittiin, että kouluikäisten harrastetoimintaa ylipäätään oli pienessä kunnassa tarjolla melkoisen niukasti.

Hanketta on tarkoitettu testijakson jälkeen jatkaa kunnan kanssa tehtävällä ostopalvelusopi-

Kuva: Johanna Pakola

muksella, jossa vanhempainyhdistys edelleen toimii palveluntuottajana.

Turunmaalle rakennetaan saaristolaistorien verkostoa

Kesällä 2004 on ollut mahdollista ostaa saaristolaistuotteita Taalintehtaan, Kasnäsin ja Korppoon vastarakennetuista toripuodeista Turunmaan saaristossa. Hankkeen takana oli kartoitus, joka osoitti, että paikallisesti viljeltyjen ja jalostettujen tuotteiden saatavuus oli rajoitettua ja että monin paikoin saaristossa on jopa vaikeata saada tuoretta tai savustettua kalaa. Näiden puutteiden parantamiseksi päätettiin tehdä yhtenäinen saaristolaistorien verkosto.

Hanketta lähdettiin toteuttamaan Turunmaan Seutu ry:n, kuntien ja yksityisten maanomistajien yhteistyönä ja TE-keskuksen tuella. Ajatuksena oli, että torin malli olisi yhtenäinen ja että torille varattaisiin eri puodit kalanmyynnille, vihanneksille, leivälle ja käsitöille. Päätaavoitteena oli, että päivittäin olisi tarjolla saaristolaistuotteita, jotka olisivat lähellä sitä paikkaa, missä ne on kalastettu, viljelty, valmistettu tai jalostettu. Tarkoituksena oli myös luoda aktiivinen saaristolaistorikuluttuuri seudulle järjestämällä messuja ja markkinapäiviä torien yhteyteen.

Ensi kesänä myös muut Turunmaan seudun kunnat saavat omat saaristolaistorinsa, sillä

hankkeen ensimmäinen osio oli kohtalainen menestys. Kaiken kaikkiaan toreja tulee noin kymmenen.

Utö – elävä ulkosaariston yhteisö

1700-luvulta asti asuttuna olleen Utön saaren vanha elämänmuoto alkoi kohdata vaikeuksia 1970-luvulta lähtien. Ensin lähtivät luotsit ja lopulta vuonna 2001 puolustusvoimat ilmoittivat poistuvansa saarelta muutaman vuoden kuluessa. Korppooseen kuuluvan saaren elinehdoille muutokset näyttivät dramaattisilta, koska hyvätaoiset peruspalvelut (muun muassa koulu, kauppa, posti, kirjasto, vesi- ja viemäriverkosto) perustui- vat pitkälti valtion läsnäoloon.

Utöläiset eivät jääneet odottamaan toimettomina uhkien realisoitumista, vaan tekivät kyläsuunnitelman ja käynnistivät vuosina 2001-2004 useita LEADER+ -hankkeita, joiden tarkoituksena oli pitää saari edelleen elinvoimaisena ja ympärivuotisesti asuttuna. Keskeistä oli löytää uusia ympärivuotisia asukkaita, jotka pystyisivät itse työllistämään itsensä – työpaikkoja utöläisillä ei ollut tarjota.

Projektien alkamisen jälkeen saarelle onkin muuttanut 10 pysyvää uutta asukasta ja jonossa olisi kymmeniä tulijoita. Tulijoiden ansiosta saarella on edelleen koulu, jossa on neljä oppilasta,

ympärivuotinen (kyläläisten omistama) kauppa sekä neljä uutta yritystä, jotka tarjoavat muun muassa rakennus- ja korjauspalveluita, matkailupalveluita ja käännöspalveluita.

Kyläläisten taloudellinen panostus saaren elävänä pitämiseen on tapahtunut Utö Hembygdsföreningin ja Utö Handelin kautta. Tavoitteena on, että Hembygdsförening voisi tulevaisuudessa olla osaomistajana mukana vuokraamassa valtion tyhjiksi jääneitä kiinteistöjä uusille ympärivuotisille asukkaille.

Työt tilauksesta täällä meidän – tilapäistyövoimaa maaseudulle

Lounais-Suomen 4H-piirillä on käynnissä kolmi-vuotinen hanke, jonka tavoitteena on välittää nuorille työtä ja kouluttaa nuoria tekemään eri-

laisia tilapäistöitä. Tilapäistyöt voivat kestää muutamasta tunnista useampaan kuukauteen. Samalla välitetään työntilajille nuorten työpä-nosta. Tavoitteena on parantaa kotitalouksien hyvinvointia ja maaseutuyritysten toimintaedel-lytyksiä sekä vapaa-ajanasukkaiden viihtyvyyttä tarjoamalla apu-työvoimaa.

Puolentoista vuoden saldona noin 50 nuorta on työllistynyt hankkeen kautta ympäri Varsinais-Suomea. Tilajina ovat toimineet pääasiassa kotitaloudet ja maatalousyrittäjät, myös jotkut yksityiset yritykset. Käytännössä työt ovat olleet enimmäkseen poimintasesonkitöitä, siivousta, pihanhoitotöitä ja rakennusapuvoimana toimi-mista.

Olennaista työn tilaajalle on, että 4H on nuoren työnantaja ja se hoitaa työnantajamaksut. Työntilaja maksaa työnteosta 4H:lle laskun mu-kaan.

Kuva: Eila Knuutila

PALVELUJA PAIKALLISESTI, TYÖTÄ TARPEESTA

- Kylätaloutta Varsinais-Suomen maaseudulla ja saaristossa

VARSINAIS-SUOMEN KYLÄT RY:n KYLÄTALOUSSTRATEGIA 2005-2008

- Julkaisija: Varsinais-Suomen Kylät ry • Toimittanut: Tauno Linkoranta
- Taitto: EtusivuFrontpage • Paino: Sälekarin Kirjapaino Oy – 2005

Varsinais-Suomen Kylät ry. -
Egentliga Finlands Byar rf.

Varsinais-Suomen Kylät ry

c/o ProAgria Farma

Artturinkatu 2

20200 TURKU

www.farma.fi/varsinais-suomenkylat